

այդ յուշագրէին օրինակ մը: Մայրիս 25ին, ճոյն յուշագրէն օրինակ մը յանձնեց նաեւ Ալլընի Բլէյզլէրի Օֆիսի վարիչ մարմնոյն նախագահ Պ. Պատիսեանին որ զայն կարողալէ յետոյ դրեց բարձր Գովարարին թէ ինք ալ լիովին համաձայն է յուշագրին բովանդակութեանը:

Ինչպէս կը տեսնուի վերոյիշեալ վաւերաթուղթերէն, Գալթ. Կեդր. Յանձնաժողովը ըրած է ինչ որ կրնար հայ դաղթականներու կա-

ցութիւնը Փրանսական կառավարութեան պարզելու եւ անոնց դատը պաշտպանելու համար: Արմատական լուծումներ ցարդ հնարաւոր չէ եղած ձեռք ձգել, հակառակ հանրածանօթ խորհրդարանական անձնավարութեանց միջամտութեան. ստացուած են անհատական արդիւնքներ, մէկիւր մէկիւր կատարուած ու կրկնուած, երեքնուած դիմումներով: Պէտք է չարունակել այդ աշխատանքը:

Պ. ՄԵՍՐՈՊ ՍԵԹԵԱՆԻ «ՃԵՂԴԻՄ»Ի ԱՌԻԹՈՎ

Պ. Մեսրոպ Սեթեանը Անահիտի 1-2 (1939) համարում Շահ Սուլթան Տօփչէնի թագաւորութեան շրջանի մասին հաղորդել է մի շարք տեղեկութիւններ: Պատմական աղբյւրներէն աւելի մանրամասն, աւելի ընդարձակ եւ խորացուած էջերով արձանագրուած են դեռ 1880 թվականին Յարութիւն Տէր-Յովհաննէսեանցի Պատմութիւն Նոր Զուղայի գրքում (Ա. հատոր, էջ 201-221), որից էլ Պ. Մեսրոպ Սեթեանը լայն չափով օգտուել է: Ամէն մի լուրջ ընթերցող, որ կարդացել է Նոր-Զուղայի պատմութիւնը նա չի կարող ծանօթ չլինել պատմական անցեալի այդ մասի էջերին: Ուրեմն, իրաւացի չեն Պ. Մեսրոպ Սեթեանի հետեւեալ տողերը, երբ նա գրել է, թէ՝

«Արամ Երեմեան մօտէն տեղեկալ չըլլալով այդ վայրագ վեհապետի պատմութեան, Անահիտի 1938 յուլիս-սեպտեմբեր (պիտի լինի գեկտեմբեր. Ա. Ե.) թիւով հրատարակուած յօդուածին մէջ այդ մոլլայապաշտ արքան կը ներկայացնէ իր հայասէր, բնկով, թէ ան յաճախ կը հիւրասիրուէր Նոր-Զուղա խոճա Մարգար Լիւորեանի ապարանքին մէջ»:

Պ. Մեսրոպ Սեթեանի այս «գիտարարութիւնը» չի դիմանում քննադատութեան, որովհետեւ նրա յօդուածի էութեան մէջ իր տրամա-

բանութեան մէջ իշխում է մի տարօրինակ հակասութիւն: Պարզե՞նք. նախ՝ Արքայի խոջա Լիւորեանի ապարանքում հիւրասիրուելու հանգամանքը երբեք չի հաստատուած, որ նա եղել է իրօք հայաւեր. նման տեսակէտ երբեք չի շօշափուած մեր յօդուածում: Ընդհակառակն, արքայի մասին մեր յիշատակած ժողովրդական աւանդութիւնը՝ խոջա Մարգարի գեղանի հարսի հետ նորա յարաբերութեան մասին՝ արձանագրելով, պարզապէս ցոյց ենք տուել Շահի ո՛չ թէ հայաւեր դիմագիծը, այլ նրա բռնակալ ուղին: Ուրեմն, մոլլայապաշտ արքային մեր յօդուածում իբր հայասէր ներկայացնելու պատմութիւնը՝ Պ. Սեթեանի կողմից հաղորդուած անձիշդ տեղեկութիւնն է:

Անուհետեւ Պ. Սեթեանն էլ աւելի խորանալով իր որոնումները մէջ, ձգտել է ապացուցել, թէ՝

«Եթէ զուրահապաշտ արքան երթար ու հիւրասիրուէր անհաւատ քրիստոնեային տանը, Սպահանի Դենպեքի (Շէյխ-օլ-Էսլամ) անմիջապէս դահլիճէց կ'ընէր դաշն՝ մեծ յանդիմութեանն ու զայն թակղալի ընթացքին համար»:

Սեթեանական այս տեսակէտը կառուցուած է սոսկ ենթադրութեան վրայ: Ո՛րքան էլ ժամանակաշրջանի Դենպեքի միահեծանը եւ ամե-

